

EN SLAKTARES NATTLIGA BOMBRAIDER

Anteckningar om skrivbordsmördaren *A T Harris*, de allierades krigsförbrytelser och den permanentade luftvägen till Hiroshima

av

Mats Parner

☒☒☒ Inför konferensen i Jalta (4-11 februari 1945) ställde den sovjetiska delegationen med Josef Stalin i spetsen detaljerade krav på sina stridsbröder i väst: genom en serie väl planerade luftangrepp skulle briter och amerikaner lamslå järnvägsknutarna i främst Leipzig, Berlin och Dresden för att på så vis underlätta Röda arméns frammarsch och göra det svårare för tyskarna att mobilisera sina reservstyrkor. Både Winston C och Franklin D lyssnade med spetsade öron till ryssarnas (an)maningar; de stämde till punkt och pricka med vad man själv önskade. Siktet justerades på staberna, och det blev kulturresidenset Dresden, ”Elbes Florens”, som hamnade i skottlinjen. I staden fanns hundratusentals flyktingar inhysta, och de sanitära förhållandena var ohyggliga.

Till detta kom att Dresden inte längre hade något försvar. Tredje riket befann sig i fritt fall.

Någon gång på kvällen den 13:e (februari) gick larmet, och ett par minuter efter kl. 22 anlände en första våg av lågt flygande Mosquito-plan av brittiskt fabrikat; de släppte ut ljusgranater för att markera aktuella målområden för den annalkande flottan om drygt 200 Lancaster-bombare. Spräng- och brandprojektilerna orsakade enorm förstörelse och förödelse, men efter bara tjugo minuter var allt över. Det blev åter tyst.

De flesta lämnade i det läget skyddsrummen och sökte sig i väldiga skaror ut på gatorna för att leta efter släktingar och anförvanter.

Men vid tvåtiden på natten kom plötsligt en andra bombvåg med hela 550 potenta Lancasters i farten, och den här gången ödelades så gott som hela stadskärnan söder om Elbe (*Altstadt*). De många bränderna sammanlänkades med varann och skapade en uppåtgående luftström av nära nog ofattbar styrka – en ”eldstorm” – som förintade allt i sin väg. Till och med asfalten fattade eld; människor stektes levande i hettan eller dog av kolosförgiftning nere i skyddsrummen. Då onsdagen den 14:e randades, stod även området kring *Hauptbahnhof* och stadsdelarna österut i lågor.

Också en tredje attack följde. Den genomfördes, till skillnad från de två tidigare, mitt på dagen och exekverades inte av brittiskt flyg men väl av *US Army Air Force*. Därmed var klappjakten på civila tillfälligt avslutad ... men nya skördar skulle vänta längre fram.

En ännu blott 23-årig Kurt Vonnegut arbetade som (amerikansk) krigsfånge i ett kylrum under jord, när de allierades bomber föll över Dresden dessa vidriga februaridugn. I **Slaughterhouse five** (1969) skildrar Vonnegut, hur han själv och hans fångkamrater tvingades gräva fram döda kroppar ur ruinmassorna från bittida till sena kvällen utan avbrott. Liken skulle brännas för att hindra uppkomsten av epidemier.

☒☒☒ Högste chefen för engelsmännens bombflyg lystrade till namnet Arthur T. Harris men kallades sällan för annat än ”Butch”, Slaktaren, av sina underlydande. ”Bomber” Harris var en trotsig, styvnackad och hänsynslös gestalt, som under sina 92 år på jorden aldrig

ändrade åsikt om någonting. Därmed var han som klippt och skuren i rollen som krigsledare och legitimerad bombkastare, ett värv som han, redan ett halvsekel gammal, övertog i februari 1942.

Typisk för Harris och för hela det engelska överkommandot var uppfattningen att kriget skulle vinnas genom ihållande terror mot civilbefolkningen i Tredje riket. Med en sådan taktik skulle all folklig stridsmoral och kampvilja sakta men säkert undergrävas på fiendesidan med påföljd att, tänkte man sig, den politiska ledningen i *Das Reich* skulle tvingas sluta fred efter intensiva påtryckningar från den egna (antikrigs)opinionen. Det säger sig självt att den tankefiguren inte tog vederbörlig hänsyn till realiteterna: författaren till **Mein Kampf** var som alltid fullkomligt ointresserad av sina undersåtars viljeyttringar.

För honom gällde det att segra eller dö. I det perspektivet offrade han beredvilligt sina egna.

Arthur "Bomber" Harris förflutna var imponerande. En äldre släkting hade tillförsäkrat honom en rangplats i det brittiska flygvapnet påfallande tidigt, och som ung lärling hade den blivande marskalken deltagit med liv och lust i det tredje afghanska kriget (1919). Redan då njöt han av att bringa försvarslösa infödingar om livet, och på den vägen fortsatte både han själv och hans imperium under de kommande decennierna.

Ja, den som väljer att studera europeisk bombpolitik, i synnerhet i dess brittiska tappning, mot de koloniala och oavhängiga staterna i 'tredje världen' under mellankrigstiden lär inte få några fritidsproblem: Indien, Marocko, Syrien, Persien, Irak, Somalia, (Trans)Jordanien, Abessinien, Burma o s v, o s v. Några få år innan den stora världsbranden slutligen antändes, blev även vår egen kontinent tummelplats för planmässig terror från skyn.

Bl a Picasso har sorgfälligt vittnat om nazisternas illdåd i spanska Guernica.

"Riktunkt domkyrkan!" (*Target: the Cathedral*) utropade Harris i nästan samma ögonblick som han utsågs till chef för engelsmännens bombkommando. Den kyrka han åsyftade låg i den urgamla hanse- och handelsmetropolen Lübeck, och slaktar Arthur inledde sin karriär i högsta stridsledningen genom att låta sina elitflygare radera ut både helgedomen och hela innerstaden från kartan. Lübeck saknade all militär betydelse. Kallt anmärkte Harris att hans tillintetgjorda objekt mera påminde om en stationär värmekälla än en mänsklig boplats. I de smala gränderna spred sig elden (i mars 1943) med största lätthet.

Men Lübeck var blott ett experimentfält och inte ens en fjäder i bombmarskalkens hatt. Själva huvudorten, platsen där slaktaren "*wanted to make a tremendous show!*" som han skrev i sina memoarer efter kriget, låg några mil sydvästvärt och stavades – Hamburg. Eldstormen i denna miljonstad hade sitt ursprungliga centrum i ett brädupplag vid Mittelkanal och uppges ha täckt en 20 kvadratkilometer stor areal. Inom det området förintades bokstavligen allt natten till den 28 juli (1943). C:a 50 000 människor dödades i ett enda svep, minst lika många som i Dresden halvannat år senare, och timmarna efter det första angreppet flydde oändliga människomassor staden: 900 000 blev hemlösa, och 277 skolor, 58 kyrkor och 24 sjukhus förvandlades till grus och aska.

Men gracerna fördelades ojämnt. Signifikativt nog utplånade engelsmännen varken Hamburgs för kriget så viktiga industrier eller ubåtsvarv, och även de fashionabla villakvarteren sparades tämligen samvetsgrant. Där hade nazistkoryféerna sina bopålar nedslagna. I gengäld förstördes de tätbefolkade arbetarstadsdelarna med desto större eftertryck.

Ett nytt begrepp myntades i de krigiska (Hamburgs)nätterna: ”*Brandbombenschumpfleisch*” – av brandbomber förkrympt människokött. En flerbarnsfamilj som oskadliggjorts i de mer än 1000-gradiga eldhärdarna kunde rymmas i en liten tvättkorg.

☒☒☒ Också Berlin utsattes för nattliga bombraider upprepade gånger, och detsamma gäller de flesta storstäder i det nationalsocialistiska lyckoriket. I synnerhet 1945 års massiva angrepp förtjänar beteckningen ”illdåd”; tyskarnas motståndskraft var då bruten, deras kansler instängd i en bunker och kapitulationen bara en fråga om tid. Hämnkänslor (låt vara högst begripliga), arrogans, övermod och storhetsvansinne kom att diktera segrarnas framfart i krigets slutskede. Till saken hör att slaktar Harris ”*Bomber Command*”, åren 1944-45, inte längre hade monopol på att döda civilister med terrorvapen uppifrån slöjmolnen; amerikanerna hade efterhand blivit minst lika framstående i det gebitet.

Handlade de allierade i strid mot folkrätten och krigets lagar genom sina härjningar i Dresden, Berlin, Hamburg, Lübeck (o s v)? Var principryttaren, bombveteranen och skrivbordsfilosofen Arthur Harris en simpel gangster?

Peter Englund redovisar sin uppfattning i klartext på sid 215 i **Brev från nollpunkten** (1996): ”Det rörde sig hela tiden om en från högsta ort sanktionerad masslakt på oskyldiga människor, genomförd stick i stäv mot internationella lagtexter – i sanning brott mot mänskligheten.” Åke Sandin, ordförande i Svenska Freds 1983-96, gjorde identiskt samma bedömning i ett föredrag (1999), där han betecknade de engelsk/amerikanska ”massmorden från luften” som (av oss här i väst) ”märkligt accepterade krigsförbrytelser”.

Inte heller Sven Lindqvist kan beskyllas för att sväva på målet. ”Britterna var fullt på det klara med att bombning av civila stred mot internationell rätt”, påpekar han på sid 170 i den nyligen utkomna **Avsikt att förintä** (Bonniers) och fullföljer sedan resonemanget: ”Därför upprätthöll kabinettet i London City fasaden att bomberna alltid var riktade mot militära mål och att civila skador var ’*collateral damage*’, oavsiktliga biverkningar, olycksfall i arbetet.”

Lindqvist stryker under sin hållning genom att (på sid 59) mobilisera 1863 års deklARATION från Petersburg och än mer ”Fjärde Haagkonventionen” av 1907, bägge f ö godkända av britterna. I Haag(traktaten) förbjuds uttryckligen ”*alla former av bombardemang av städer, byar, bostäder och byggnader, som inte längre försvaras*”. Ordalydelsen ”*alla former av*” inbegriper avsiktligt just de flygbombningar som (1907) ännu aldrig ägt rum – men som tänkande människor redan då kunde förutse.

Att världskrigets segermakter handlade brottsligt tycks alltså vara ett påstående höjt över varje rimligt tvivel. Man attackerade och skred till förstörelseverket med ”avsikt att förintä”.

Jag skriver givetvis inte detta för att banalisera nazisternas aggressionspolitik och exempellösa terror under 30- och 40-talen. Tredje rikets ”brott mot mänskligheten” var mer omfattande och är bättre dokumenterade än allting annat. Ja, man kan rent av säga att de mer än 500 000 civila offer som västmakternas bomboffensiver skördade på tysk botten ledigt inryms i de nazistiska våldsdådens felmarginal. Men detta är ingen förmildrande omständighet eller än mindre någon ursäkt för att briter och amerikaner mördade en halv miljon civila tyskar från luften.

Tyvär instämmer inte alla. När den engelske historikern Frederick Taylor (2004) sände ut den 518-sidiga **Dresden: Tuesday 13 February 1945** (Bloomsbury) och i praktiken frikände både slaktar Arthur och hela dennes bombkommando, så recenserades mr Taylor välvilligt i SvD av professor Ove Bring. År 1945 var massbombning av stadskärnor ”inte folkrättsligt

förbjudna”, heter det okritiskt i Brings anmälan, enligt vilken det också tillverkades krigsmaterial i staden. ”Typiskt professorliga svepskäl!” vill man utbrista.

☒☒☒ Slående är att västländernas terrorbombningar från hög höjd ingalunda kan uppfattas som tillfälliga övertramp under de avgörande världskrigsåren. Det existerar, som vi redan sett, en blodig förhistoria (1920- och 30-tal). Men betydligt viktigare är ”efter(krigs)historien”, dvs alla de bombaktioner som har ägt rum efter fredsslutet i maj 1945. Bara i Japan totalförstördes mer än dubbelt så stora stadsarealer som i Tredje riket, och 22 miljoner blev hemlösa. I Tokyo dödades 83 000 människor av det amerikanska flyget under ett enda dygn. När atombomberna slutligen fälldes över Hiroshima och Nagasaki (augusti –45), så var det i strikt bemärkelse inte något kvalitativt nytt som inträffade, vilket många gärna föreställer sig. Det var fastmer något ”kvantitativt nytt”, således en brutal fortsättning på ett redan välkänt och inövat tema.

Även Vietnam och Irak, för att nu välja ett par tidsmässigt mer närliggande fall, tillhör samma bombmönster. Det finns en kontinuitet och ett system i galenskapen. Vår slaktar Arthur har ett finger med också i de moderna krigsspele.

Därför är det föga förvånande att Margaret Thatcher, i nådens år –92, reste ett monument över krigshjälten ”Bomber” Harris på dennes 100-årsdag. Arthur T-statyn står fast förankrad på *the Strand* vid *St Clemens Danes* i London och minner oss om tider som (ännu inte) flytt...

Mats Parner